

Hrvatski List

izlazi u Puli, svaki dan u 6 sati ujutro

ojedini broj 8 helera

Mjesečna pretplata 2 K 40 h

Glasli 30 h Petit-redak

godina II. Odgovorni urednik:
Josip Hain, Pula

Srijeda, 5. travnja 1916.

Tiskom i nakladom
Jos. Krmpotić, Pula

Broj 265

Ponovni uspjeh Nijemaca na zapadnoj fronti.

Austro-ugarski ratni izvještaj.

Beč, 4. travnja. (D. u.) Službeno se javlja:

Rusko i jugoistočno bojište.

Nema osobitih događaja.

Talijansko bojište.

Na pojedinim je mjestima fronte bila nepovratna djelatnost na jednoj i drugoj strani živahna, osobito u odsjeku doberdopske isoravni, kod Naborjeta, na Col di Lani u Judikarijama.

U području Adamella zauzele su naše vojske pogrančni greben između Lobbia Alte Monte Fuma.

Zamjenik poglavice generalnog stožera pl. četa, podmaršal.

Njemački ratni izvještaj.

Berlin, 4. travnja. (D. u.) Iz velikog glavnog stana službeno javlja:

Zapadno bojište.

Naše su čete osvojile 2. o. mj. u ogorčenoj borbi jugozapadno i južno od tvrđve Douaumont i u šumi Caillette jake francuske obrambene utvrde te su u osvojenim položajima suzbili sve protunavale, što ih je neprijatelj poduzimao sve do najkasnije noći. S osobitim uspjehom sila i s izvanredno teškim žrtvama navaljivali su Francuzi uzaludno uvijek na novo na obrambene položaje što su ih bili izgubili u šumi Caillette.

Za svoje navale od 2. t. mj. zarobili smo 19 časnika i 745 neranjenih vojnika, te smo zaplijenili 8 strojnih pušaka.

Istočno i balkansko bojište.

Položaj nepromijenjen.

Zračna navala protiv Engleske.

U noći od 3. na 4. travnja, za navale naših pomorskih letjelica protiv engleske jugoistočne obale, bacali smo raspršljive bombe na obrambene uredjaje kod Great-Yarmutha. Naša su se letjela povratila neostećena pored svega neprijateljskog pucaња.

Vrhovno vojno vodstvo.

Turski ratni izvještaj.

Carigrad, 4. travnja. (D. u.) Glavni stan javlja:

Sa različitih ratišta nije do sada javljeno nijedan važan događaj.

Brzojavi.

Rat.

Zračna navala na Englesku.

London, 3. Službeno englesko izvješće: Kod zračnog je napada posljednje noći sudjelovalo šest Zeppelin. Tri su preletjela engleske jugoistočne grofovine. Zrakoplovi, koji su plovili prema Škotskoj, kstarili su između devet i jedanaest sati nad obalom, gdje su ostali do jedanaest sati u noći. Izbacili su 53 bombe na razna mjesta, te ostetili nekoliko svratišta i privatnih kuća u Škotskoj. Prema dosad prispjelim vijestima, usmrćeno je sedam muških i troje djece, a pet je muških, dvije žene i četvero djece ranjeno.

Balkan.

Zastupnik Soluna proti ententi.

Berlin, 4. (D. u.) Posebni izvjestitelj Wolf-fogov dopisnog ureda javlja iz Atene od 2. travnja: Zastupnici su Soluna u grčkoj komori zamolili vladu, da zatraži od entente, neka svoje stopove i spremišta municije odstrani iz Soluna, jer da će inače grčka vlada činiti ententu odgovornom za daljnje zračne napadaje sa strane njemačkih letjelica.

Sputana Grčka.

Lugano, 3. Atenski zastupnik lista Corriere della Sera crta sadašnje prilike u Grčkoj u jednom izvješću od 27. marta ovako: Premda su koli vladala toli i narod upravo već navikli, te gledaju, kako im se je eto zemlja pretvorila u bojište tuđih ratnika, zbili su se posljednjih dana ipak događajima, koji sve jasnije pokazuju težak položaj Grčke. Zapovjedništvo savezničkog brodovlja radi o tom, da spriječi kriomčarenje i pogodovanje njemačkih podmornica. Danomice za-državaju grčke brodove, pretražuju ih i vode često na Maitu, Mudros ili Milos. Uvoz svih životnih sredstava ovisan je o privoli posebnog povjerenstva četverosveze. Ovo posreduje i prodaje sumpora za vinograde, koji uvozi Italija. Engleske i francuske torpednjače pretražuju bez daljnega svaku sumnjivu točku na obali i iskrcavaju mornare, koji nepoćudne im osobe uapsuju. Suzdržljivo se ponašanju ministra Skuindisa u posljednjoj sjednici komore javno mnijenje sino čudi. No javno to mnijenje uza sve izazovno pisanje nekotih listova očekuje nismo daljne događaje. I prekoračenja granice po bugarskim četama, koje su zaposjele tri grčka sela, nije proizvelo nikakvog dojma. Velike poteškoće zadaje neprestano grčkoj vladi financijsko pitanje. Od nedavna boravi u Ateni zastupnik nekog njemačko-amerikanskog sindakata, s kojim raspravlja vlada o zajmu od 150 milijuna dragma. Iz toga se razabire, da kani Grčka i nadalje, poput Rumunjske, ustrajati u pasivnoj neutralnosti.

Rumunjska.

Bukarešt, 4. Tekom debate o državnom zajmu, što bi se imao uzeti kod narodne banke, odbijao je finančni ministar napadaje zastupnika Tonescu na narodnu banku. Rekao je, da narodna banka nije doduše doprinijela nikakve žrtve za domovinu, ali da je ipak domovini mnogo koristila. Sve su banke imale lijepe dohodke, a žrtva, u pravom smislu riječi, doprineo je samo seljak, koji je ostavio svoju grudu da služi domovini. Ministar je branio narodnu banku obzirom na korist, što ih je državi učinila. Zajam bijaše na to odobren.

Rumunjsko ministarsko vijeće bavilo se je vijestima, prema kojima ruska flota napada i potaplja neutralne brodove. Radi toga bijaše zabranjen prevoz po moru onih pošiljaka, što su bile dolučene za Tursku. Blago biti će poslano preko Bugarske.

Trgovinsko ministarstvo bavi se predlogom, koji se tiče uvođenja monopola na slador.

Predsjednik saveza rumunjskih poljodjelaca objavio je proglaš na rumunjske oblasti, u kojemu potiče neka se poduzmu ostre mjere proti uvijek više se širećoj pjegavoj pošalini (tifusu). U proglašenju se kaže, da je pošalinu prouzročila velika nečistoća u vojarnama, za tvarinima i stanovima te užasno širenje usju među pučanstvom. Posljedica toga proglaš jesu opširne mjere, što su ih oblasti poduzele, da ograniče širenje bolesti.

U južnim dijelovima Besarabije a osobito na rumunjskoj granici poduzimlju Rusi važne i opširne odredbe. Granične straže livaju svakim danom jače. U Ismail su dospjele mnoge pješadijske i kosačke pukovnije, dok se duž Dunava sve do mora grade nove tvrđjave. Stara tvrđjava Izmail bijaše preradjena te tvori jako oslonište za sluzaj navale u južnu Besarabiju.

Sve te pripreve jesu defenzivnog značaja. Dunavska flota bijaše ojačana dvjema torpedovkama i dvjema podmornicama.

Engleska.

Engleski dementi.

London, 4. (D. u.) Reuterov ured javlja službeno: Između Engleske i njezinih saveznika i Nizozemske nije se ništa dogodilo, što bi opravdalo senzacionalne glasine, što su se jučer u Nizozemskoj raširile. Na pariškom se vijeću nije raspravljalo, ni spomenulo ničesa protiv Nizozemske. Nema ni malo istine u vijesti, da alijanci namjeravaju iskrcati obrnuzane bojne sile na nizozemskom zemljištu.

Događjaji na moru.

Potopljen engleski parobrod.

London, 3. Službeno englesko izvješće: Nenaoružani je parobrod Perthe iz Glasgowa potopljen.

Potopljen engleski bark.

London, 4. (D. u.) Lloyd javlja: Bio je potopljen engleski bark Bengaim. Dio se je posade spasio.

Mi nijesmo potopili Tubantje.

Haag, 4. (D. u.) Austro-ungarski je poslanik, barun Giskra, saopćio nizozemskom izvanjskomu ministarstvu, da u vrijeme, kada je bila Tubantia uništena, nije bilo u onome kraju nijedne austro-ugarske podmornice.

Neutralne države.**Saziv druge komore.**

Haag, 3. Druga je komora sazvana za danas prije podne. Predsjednik će predložiti tajnu sjednicu, da se vladi pruži mogućnost, da komori u odboru poda općenita saopćenja.

Neprijateljski ratni izvještaji. Rusija.

Petrograd, 1. Službeni izvještaj od 31. pr. mj.:

Zapadna fronta.

U odsječku Jakobstadta navalio je neprijatelj na Rose, tri kilometra južno od kolodvora Neuselburg, no bio je odbijen. Sjeverno od Dvinskog, kod Illuxta bojevi topništva i s minama. Zapadno od Naročkov je jezera napao neprijatelj dugoljaski šumski predjel južno od sela Mokrice, ali smo ga vatrom suzbili. Južno od Kveva, kod sela Novosjolski (15 kilometara), traje borba o posjed jednoga lijevka, koji su prije nekoliko dana izdubile bile mine. Neprijateljski su ljetaci bacali bombe na kolodvore Pogorielci (22 km sjeveroistočno od Baronovića), Stolpce, Antonovka (12 km zapadno od kolodvora Sarni), Luninjec i mjesto Sinjavka (33 km jugoistočno od Baronovića). Južno od Rokitinskih močvara, a zapadno od Cartorijskog, uništili su naši dobrovoljci neprijateljski jedan odio. Na gornjoj i srednjoj Stripi odbili smo vatrom pokušaje znatnih neprijateljskih sila, da se približe našim jarcima. Naslajuće proljetne poplave sprječavaju ovdje u sve četiri odsjecima obostrana gibanja. Neprijatelj priznaje u svom izvješću, da je kod priprava naših operacija naše topništvo ispalilo do sada nepoznate množine strijeljiva. Mlada momčad naših pukovnija gore od želje za bojem uva sve nesvjetojane poteškoće ozemlja, koje se počinje pretvarati u močvare.

Kaukaska fronta.

Napredujući u smjeru prema Bagdadu odbili smo kod tvrđave Karamalihan (?) iza četinatog boja neprijateljski jedan odio, koji je uz teške gubitke pobjeogo prema jugu.

Italija.

Rim, 2. Službeni izvještaj. Tekom 31. raznolika djelatnost topništva. U dolini Judikarija, u odsjeku Rovereta i u visokom Astice nastavlja se kretanje vlakova i vozova na kocu doline Siugana u mrzolu području Cristallo (visoki Rieng).

U noći od 1. travnja uspjelo je nekomu namenu odjelu da smjelom opkoljujućom kretanjem dođe preko alpskih staza za neprijateljske položaje na Rauchkofelu, gdje je u smjelju navalio osvoji 3 neprijateljske čardake, učinilo 31 zarobljenika, među kojima jednoga časnika te zaplijenilo vojno materijala. Duz sočke fronte topovska djelatnost.

U noći od 1. Suzbili smo na Krasu novi neprijateljski pokušaj protiv našim položajima istočno Selea, koje smo nedavno zauzeli. Jučer su poslile podne naši odlučnim ofenzivnim polemtonavili zauzimanje osvojivši drugi šanac. Kod Akvileje su naše baterije zbacile neprijateljski dvoplošnjak zarobivši dva časnika-zrakoplova.

Bojne poljane.

Novi ruski ratni ministar. — Kuropatkinova ofenziva. — Njemački uspjesi pred Verdunom. Držanje Italije.

Ententa iznenadjuje često svijet mijenjanjem svojih ministara i vojskovođa. Tako nas je ovih dana presenetilo ostavljanje ruskog ratnog ministra Polivanova. Ne zna se još za pravo, koji su uzroci njegovog pada. Polivanov bio je imenovan ratnim ministrom početkom lanjske jeseni, kad je

imala započeti naša ofenziva u Galiciji i u Poljskoj. Tada su porazi na bojnopolju prouzročili u Rusiji unutrašnju krizu. Polivanov je išao za rukom, barem kako sam kaže, da dobavi velikih količina municije. Ali po činjenicama od posljednjih 14 dana smije se suditi, da su Rusi potrošili puno više municije, nego što su im njihove zalihe dozvoljavale. Polivanov morao je upotrijebiti proriđjene redove ruskih vojska, koje su se bile silno izkrvarile u ljetnim i u ljetnim ofenzivama. Polivanov je sam javio pred nekoliko tjedana, da ima podrgiti milijun novoizrijebanih novaka, kojima da se mogu popuniti sve praznine ruskih vojska. Polivanov je dakle mnogo radio i učinio budi opskrbljenjem s municijom, budi izvježbanjem novih četa. Pa je za to čudno, kako je morao tako brzo da ustupi svoje mjesto dosadašnjem šefu uprave generalu Šurajevu. Ta on nije nipošto odgovoran za posljednje ruske poraze, jer on nije imao kao ministar rata posla ni s taktikom ni s moralom ruskih četa na fronti.

Predjimo na drugu važnu ligu, koja igra sada veliku ulogu na čelu ruskih četa. To je iz japanskog rata poznati nam general Kuropatkin. Kaže se, kako je on obećao caru, da će probiti njemačku frontu između Dvinskoga i Rige, gdje su se zbili najžešći bojevi od posljednjih dana. Ta njegova hvalisanja i obećanja dokazuju nam, kako Kuropatkin nije još naučio, da je rat polje neizvjesnosti, na kojem ne smije se nikada računati sa stalnim uspjehom, i ako se hoće prezirati ljudski materijal i žrtvovati ga nemilosrdno. Uprerdjeljenje dana pobjede, to je prava hazardna igra i smjela, ali nepametna fraza. Kuropatkin je morao po svojem obećanju probiti njemačku frontu još 28. ožujka.

Po ruskoj se je osnovi imalo probiti njemačku frontu kod kuta rijeke Dvne zapadno od Jakobstadta; ali su Rusi navaljivali na čitavu frontu, da demonstriraju i da prevare po mogućnosti svoje neprijatelje. Računali su eventualnim uspjehom budi gdje, da ga izrabe, narinuši tamo svim raspoloživim silama. Ali im nije nigdje poslo za rukom, da probiju ni naše, ni njemačke fronte.

Moderne navale ne ovise jedino o broju vojske, nego puno više od municije. Ne može se ni pojmili prolom kroz protivničke utvrđene redove, ako nema dosta topova i municije, da se s njima obore razne zaprijeke i da se raskopaju silni jarci i opkopi. Za to treba ogromnih količina municije srednjih i najkrupnijih kalibra. Uslijed toga nije moguće onako s mjesta prevesti kamo se hoće i gdje se slučajno kakav uspjeh postigne nužne zalihe municije. U tom je bila ruska pogriješka što nijesu imali dosta ljudi i municije kod Ušeska. Da su onakav uspjeh postigli kod Jakobstadta, onda bi bili mogli postići stogod većega. Oni su se htjeli ravnati prama prilikama, navaliti svom silom kamo ih slučaj vodi. Ali nijesu znali, da se ne može biti pripravnim svuda; s toga, posto su mislili, da će probiti neprijateljsku frontu ovdje ili ondje ili na trećem mjestu, nijesu je nigdje probili, nego su svagdje uzalud samo municiju trošili i ljude žrtvovali. U prišnjaja je vremena mogao vojskovođa da izmisli i izvede novu odluku preko noći, ali sada nije više tako, jer nije moguće prenesti na stotine tisuća četa dva tri dana hoda daleko, zajedno sa više milijuna tona najtežih taneta i svakovrsne municije. S toga nijesu ni Rusi mogli da nejednom navale svom silom na desno neprijateljsko krilo, dok su do tada navaljivali svom žestinom na lijevo krilo. Sada treba za prevoženje municije s jednog krila na drugo nekoliko tjedana.

Čini se, da je plamen ruske ofenzive opao. Manje borbe na pojedinih mjestima nemaju nikakve važnosti. I Temps i Times pripravlja svoju javnost na prestanak sadašnje ruske ofenzive, te ispričavaju žalostni slučaj, otkrivljujuć nedužno rosnio ili vlažno vrijeme, po nauci slavnog Cadorne. Nije to nikakva laž, da je teško vježvati po vlažnom vremenu u ruskim šumama i močvarama; ali istina je također i to, da su Rusi uspjeli svojim

prolomom, ne bi im bilo smetalo nevrijeme, da neprijatelja progone.

Rusi nijesu ni toga postigli, da Nijemci promjeste dio svojih četa sa francuske fronte na njihovu. Nijemci nijesu poslali na Hindenburgovu frontu ni topa, ni čovjeka, uzvši ga sa francusku.

Neprijateljska se štampa uvjeka muči, da prikáže njemačku ofenzivu protiv Verduna kao svršenu. Ali nije nužno dokazivati i za toliko mjesec ovog rata, kako se tako teška ofenziva protiv najjače tvrđave na svijetu mora polagano i dugoprivajivati i izvoditi. Osvojenje Malancourta, o kojemu nam javljaju njemačka ratna izvješća od 30. i 31. ožujka, dokazuju nam, da njemačka ofenziva nije skršena, ni obustavljena. Bas protivno Nijemci opkoljuju tvrđavu i sa sjeverozapadne strane, te se pripravljaju i za razore teškim opasnim topovima. Evo što kaže švedski vojnički stručnjak:

„Dan, kada se bude mogla približiti Verdun sa sjeverozapadne strane teška njemačka artilerija, bit će početak svršetka golemog naprezanja sila za osvojenje ove tvrđave.“

Isti vojnički stručnjak kaže o Englezima: „Činjenica, da Englezi niti ne kusaju za velikom ofenzivom u Belgiji, da zapriječ teski francuski poraz, imati će za Engleze gorih posljedica, nego da ih Nijemci poraze na bojnopolju.“

Ratno vijeće u Parizu nije imalo nikakvog upliva na vođenje rata raznih ententinih sila. Nista mu nije uspjelo, da oživotvori od svojeg programa i od osnovane zajedničke sveopće ofenzive. Čini se, da osobito od Italije nije se nista postiglo. Talijanski glavni stan ne će ni da čuje o tome, da pošalje par stotina hiljada vojnika na francusku frontu, da ne oslabi vlastitu frontu na Soči i na Alpama. S toga ne će ni talijanska vlada, da navijesti rata Njemačkoj, jer bi bila time prisiljena, da se protiv nje i bori. Cadorna prosudjuje položaj puno trijeznije, nego ih eto to govori i predbacuje mu francuska i engleska štampa. Italija ima ustalom već dosta brige radi Valone.

Od tuda ne mogu Talijani nista poduzeti; jer što mogu postići sa samih 50 tisuća vojnika? Hoće li da marsiraju prama sjeveru, moraju imati na svojem desnom krilu većinu od svojih 50 tisuća, ako hoće da napreduju, ali im onda ostane preslabo lijevo krilo. S toga se oni ni ne mogu, ni ne će da ganu, jer bi dosli u pogibao da sve izgube. S toga najpametnije čine, da se drže u defenzivi i da čekaju da neprijatelj na njih naval.

Politika.**Rusija u Istočnoj Aziji.**

Kako smo već jučer javili, bio je potpisan dne 28. ožujka kod kineske vlade i rusko-azijatske banke važan dogovor. U njem se radi o gradnji željeznice iz Harbina u Blagovješčenak sa ogrankom od Mergena do Zanzibara.

Najnovija povijest sjevernih vanjskih kineskih zemalja pruža čitav niz klasičnih primjera o uporabi željeznica u političke svrhe. Željeznice sa svojim pravima na zemljište desno i lijevo od tračnica, stanice, koje stoje pod osobitim, vlastitim zakonima — sve je to poput pivarija, koje su eto stavljene na tromo tijelo kineske golemog države. Na koji način tumače tlačitelji Kine ta „željeznika prava“ kol na ruskim željeznicama u sjevernoj Mančuriji, toli na japansku i južnijem dijelu provincije, pokazuje najbolje slučaj sa Harbinom. Taj veliki grad smatraju Rusi još uvijek za jednostavnu željezničku stanicu i prema tomu se oni ponašaju tako, kao da Harbin potpada pod vrhovna prava ruske sjeveromandžurske željeznice. Tako je eto sva borba o političku i gospodarstvenu nadmoć i gospodstvo u Mančuriji i Mongoliji tek borba o tračnice. Kad su pod vodstvom državnog tajnika Knoxa pokušale Bile Sjedinjene Države aktivnu politiku, up-

renu proti Japanu i Rusiji, kanio je i Knox pomoću željeznica oslabiti političku snagu protivnika. Amerikanska bi željeznica imala zapadno od postojećee već rusko-japansko-kineske pruge Tsitsikar-Harbin-Mukden-Kiču s jedne strane na sjeveru slabiti promet sibirske željeznice te ga svadjalj prema jugu, prema Peking, a s druge strane ići za tim, da bude Žuto more u svojem prometu sa sjeverom neovisno o rusko-japanskoj istočnoj Mandžuriji. Osnova je bila prevejano mudra, no nije uspjela, jer ju nijesu podupirala nikakova moćna sredstva, te je pala u zaborav. Sad ta osnova opet kao da oživljuje, ali sa strane Rusije. — Ustuk proti japanskim komedijama od 1913. u drugim dijelovima obiju provincija je ona tek u toliko, jer izrabljuje prava, zajamčena Rusiji već tad i prije. Kakve ostrice, uperene proti Japanu, ne može se u njoj samoj po sebi nikako naći.

Sjeverni je to dio američkog projekta, koji bi se sad imao ostvariti. Tračnice će po svojoj prilici teći od Harbina preko Mergera do Blagovješenskoga na rijeci Amur i svojim odvojenjem koli Tsitsikar toli i Harbin (oba su glavne postaje željeznice Bajkalsko jezero-Vladivostok) spajati s Amurom. Time bi iznenada silno ojačao sav položaj Rusije u istočnoj Aziji. Od prometne i velike luke Blagovješenskog dalje je Amur veoma plovav sve do Habarovskog, koji je već od dulje vremena ovamo spojen željeznicom sa Vladivostokom. Prema zapadu je opet Blagovješenski od nedavno željeznicom, koja ide uz gornji tek Amura i Šilke, spojen sa transbaikalskom prugom. Rusija bi imala iza dovršenja novih pruga osim lagljeg političko-gospodarstvenog prodiranja kroz sjevernu Mandžuriju čitav niz pruga za vojnički nastup prema jugoistoku i istoku. Ona eto misli već sad i ovdje na budućnost uz sve pokušaje, da se združiti i složi s Japanom.

Francuski glasovi o miru.

Kad je francuski ministar financija Ribot onomadne razlagao narodnim zastupnicima u palači Bourbon svoju zabrinutost glede stanja francuskih financija i poleoska, da se za goleme ratne troškove francuske dobavi novi novac, zaključio je svoj govor ovim odusevljenim riječima: „Bez ikakvog je nabražavanja i smjelosti ipak dozvoljeno kazati, da već predviđjamo konac ovog strahovitog rata. Gospodo, nemojmo činiti ništa, što bi uskolobalo kod naših vrlih vojnika pouzdanje u vodje, koji su dozdostjni, da ih vode pobjedi, niti što bi umanjilo pouzdanje u dovinu. Nastojmo, da ostanemo mirni i hladnokrvni, kaošto je i sama zemlja mirna i hladnokrvna. Mi ćemo to učiniti u ime pobjede i u ime parlamentarne uprave“.

Nesto kasnije prihvatilo je ministar javnih radnja, Sembal, riječ na jedan upit, štoona ga je stavio na ih zastupnik Ancel glede spriječenja prometa u luci Le Havre. Ministar je pokazao čitav niz osnova, koje je viada bila proučila, da dokoski tomu zapinjaju prometa. Prema izvještaju lista „Petit Journal“ od 22. marta zaključio je ministar svoj govor riječima:

Učinjeno je sve, što se je moglo učiniti, da se pospjesi iskrcavanje i prijevoz, no tovarni promet, koji je nastao uslijed rata, nadilazi svako očekivanje. Najnedostavnija od osnova, naime ona, da se tovarni promet svde na prugu Dieppe-Paris, iziskivao bi deset mjeseci posla. Zato je bolje, da ostane sve na starom, jer se barem nadam, da će za deset mjeseci biti rat dovršen“.

Nijedno izvješće drugoga kojega lista ne spominje ovih zaključnih riječi francuskog ministra javnih radnja o vjerojatnom zaključku rata prije deset mjeseca. No ipak nema sumnje, da je rečeni ministar te riječi doista i izgovorio, jer ih izvjestitelj lista „Petit Journal“ ne bi bio isisao iz prsta, pogotovo, što ih ne bi inače ni stroga pariska cenzura bila propustila.

U zarobljeništvu u Sibiriji.

(Nastavak.)

Orušk je dosta velik i zanimiv grad, sad vidis drvene sad kamene kuće, samo nečistoća je uvijek ista. Grad je bio pun Kirgiza, Muhamedanaca (koji su simpatizirali sa Nijemcima), te veoma mnogo žena, koje su se tu sa svih strana skupile i kojih su muževi bili na fronti. Kinematografi i svratišta odavali su evropsku kulturu, ali zarobljenički tabor nije odgovarao naobrazbi zarobljenika. Sjediti i ležati, ležati i sjediti, to je bilo sve, što su oni mogli tamo raditi. Meier-Graefe bio je u tom taboru u svemu 3 mjeseca, ali ako pomislimo, da su mnogi njegovi drugovi morali u tom taboru boraviti preko godinu dana, i da sada tamo leže i sjede skoro dvije godine, možemo si predstaviti muke tih ljudi, koji su zarobljenici u najžalosnijem smislu riječi. U noći, uz 25 stupnjeva studeni, spavali bi na željeznom podnožju sa jednom daskom, ali sasvim tim prijaljo je Meier-Graefetu, tu je bio domaćiji nego u seljačkoj kući, koju je ostavio, jer je tu opeta našao plaćidrugove i prijatelje iz Kriskoje, sa kojima je slavo čudnovato i veselo svjdenje. Zbilja je bilo veselo, i premda to nekako čudno zvuči ipak je u tim zamazanim i mrzlim daštarama bilo tako živahno, da je čovjek posve zaboravio na sve tuge i nevolje. Čovjek se zbilja mora čuditi, kada čuje iz ustiju Meier-Graefea, kako nijesu oni nikada mogli prestati ni da budu veseli, niti da se smiju; on tvrdi dapače, da se u svom životu nije nikada prije toliko smijao. Smijali su se kada ih je zeblo, smijali su se kada bi legli na zamazani pod, kada bi voda zaudarala po gnjiljoj repi, kada bi došli do čaše dobrog čaja, a kada su opeta zapusili prvu cigaretu nijesu od velike sreće mogli, da se više smiju. Čovjek je naime došao među ljude, koje je poznao i sa kojima se je mogao zabavljati; a pošto su vanjske prilike bile tako strašno žalosne, našli su oni opeta onaj humor, u kojemu čovjek zaboravlja na sve tjelesne nevolje.

Vidi se, da u ropstvu nije uvijek tako pusto i tamno, kako si to čovjek predstavlja, premda je takav smijeh plod očajavanja, jer koliko groznih slika nije katkada čovjek morao da vidi. Jednom je stigla u tabor cijela četa Nijemaca, ali ne sa zapada, iz Europe, što bi već bilo strašno, već sa istoka, iz Vladivostoka, kamo su siromahe bez ikakvog uzroka poslali. Svi su bili teško ranjeni, jedni slijepi, drugi bez ruke, a treći opeta bez nogu, ali sasvim tim, morali su i naprijed trpjeti, jer nijedna se komisija nije mogla odlučiti, da ustonovi, jesu li ta sasma nemoćna bića sposobna za rat ili ne. Htjeli su ih zamijeniti, ali nijesu se još usudili. Učinili su neko izvješće, ali ga nijesu naprijed poslali. Komisija je sasudila, ali je svoju rasudu zabcacila. Tako je besavjesnost i nesposobnost činovnika mučila je jadne, sažaljenja vrijedne invalide. Zasto? — Zato!

Zarobljenici su na sve načine kušali, da život u taboru učine što snosljivijim. Priredjivali su koncerte i igre. Da si mogu nakupiti stvari, priredjivali bi dražbe, kod kojih se je sakupilo toliko novca, da se je time moglo nakupiti kosulja, duhana i nekoliko kilometara cigaretnoga papira, dok se nije napokon opeta sve smijelo, pa su i sami jadni klijasti, koji su bili poslani od jednoga kraja Europe do drugoga kraja Azije, postali dobre volje te se i oni sa drugima smijali. Najviše je pomagala pomoć izvana. Nepoznati prijatelj, koji je Meier-Graefeu pružio pomoć, otvorio mu je u Orusku neograničeni kredit; neki je Amerikanac putovao širom države te razdjelio među zarobljenike više hiljada rublja. Tako je prošao mnogi dan u veselju, dok nije nadoslo ono žalostno veće — Przemisl je pao! „Mi ćemo ga opet zauzeti“, rekoše nekoi i slijedećega dana bili su opeta svi veseli i puni pouzdanja.

(Nastavit će se.)

KINO

Crvenog križa

ULICA SERGIA BROJ 34.

Danas 5. sutra 6. i prekosutra 7. o. mj.

Najinteresantnija aktualna epizoda sa bojnog polja:

Razrušenje Gorice

sa neprekidnim predstavama.

Početak prve predstave u 2-20; zadnje 6-30

ULAZNINA: I. prostor K 1; II. prostor 40 filira.

Razne vijesti.

Sto osjećaju trkači na skijama, koji su zahladili u magli? Meteorološki metrioc na visoravni Kvickjock-Massivs, Magister Hilding Köhler, pripovijeda u listu „Svenska Dagbladet“ u jednom doživljaju na osamljenoj meteorološkoj postaji opservatorija Portlätjoko ovo: „Vrijeme je bilo u decembru 1914. prekrasno, ali upravo to je uzneimivalo mene i moje drugove. Nas se je živčez približavao kraju, a sluge je nestalo. Dan je bio za danom, ali o kakovom nosaču ni traga. Možda je nevrjeme zapriječilo put u selo. Jedan je od nas morao svakako da se poveze u doinu, da u Poreku, gdje stoji dvije male drvene kolibe, nabavi hrane. Zračna udaljenost je iznašla doduše samo jedan kilometar, no razlika je u visinama bila 1100 metara. Pošto sam ja bio trkač na skijama, odredise mene za taj put. Kad sam utjro krenuo na put, već se je spremalo na nevrjeme. Mračna se je nekakova svjetlost rasprštrala pećinama. Bilo je skrajnje vrijeme. Dva sam nejednaka skija bio popravio i uzeo sa sobom jednu konzervu — posljednju zalihu živčez. Bilo je strjelovito putovanje nizbrdice. Magla je postajala sve gušća i neprozirna. Preda mnom se na jednom nešto zacrni — pećina! Prekasno! Ja skočim, no u zraku se preokrenem i padnem ledjima na strmi ledeni žlijeb. U besomučnom kizanju na ledjima, glavom naprijed, mogao sam se samo stopom štititi, da ne tresnem o koju pećinu. Ta je paklenska vožnja po ledu ipak prilično srećno leđa negda prestala. Dospio sam u dubok snijeg, iz kojega sam se jedva jedvice iskopao. Teskom sam mukom i boreći se proti jakoj oluji putovao dalje prema jednoj kolibici u kojoj su bile smještene sprave za meteorološka opažanja i za koju sam dobro znao, gdje mora da se nalazi, ta bio sam već toliko i toliko puti ondje. No sad nijes bilo oluja, snijeg je padao u gustim grudama i doskora me je obavila gusta, neprozirna i crna magla. Ja sam instinktivno krenuo pravem prema jugozapadu, no nijesam čitav jedan sat imao ni pojma, gdje da se nalazim. Na rubu šume pokušao sam, da zanijetim vatru, što mi dakako nije pošlo za rukom. Da se umirim, ispalim šest hitaca iz samokresa. Ta možda će biti u blizini ljudi! Ali tad se dosjetih, da ne može nikakav, a ma još tako jaki zvuk, nadglasati dvije ove tulenje oluje, te odustanem od svoje namjere, da tražim Porek. Skrenuo sam prema jugu i čitav je jedan sat brljala snježna vijavica moj desni obraz, koji mi je stao gorjeti poput žive vatre. Prilično dugo sam trčao na skijama mekanim snijegom, dok nijesam dospio iznenada na led. Na oko je bio to samo ribnjak, no doskora sam razabrao, o je to veliko jezero. A sad da spomenem, što sam osjećao u toj magli! Poznata je činjenica, kako izvrsno se znadu urodjenici snalaziti i orijentirati u najgušćoj magli, snijegu i oluji. Najvećom sjegurnošću idu oni prema svomu cilju. Vele, da to je instinkt, posve sličan onomu, kojim putuju ptice selice ravnim putem prema svojoj dalekoj domovini. — Neka bude! No to je međutim samo pokušaj tumačenja, ali kod tog ipak ostaju nerastumaćena dva pojava. Isti onaj naš sluga, koji je sakrivio svoje sadašnji moj položaj, priobio mi je bio jednom nekoliko podataka, koji kao da bi mogli rastumačiti tu zagonetku. „Urodjenici“, kazao mi je, „nerado se na svom putu po magli i sniježnoj mećavi odmaraju, jer bi potulili.“ „Potulidi?“ „Da, njihove se oči skreću na sve strane i njima se počne mijesati u glavi. Jasno

gledanje prestaje i sve se stane okretati oko njih.* I eto, ja sam gotovo isto taj dan doživio! Bilo mi je, kao da počinjem iznenada gubiti svaki dodir s vanjskim svijetom. Što to znači, teško je razložiti. Na svaki se način kod tih vožnja kroz oluju i snijeg osjeća neko živahno mišljenje, koje se — jednom prekinuto — teško opet povraća. To je lanac svijesnih i nesvijesnih misli, koji dohva prestano novih karika. Svaka rastresenost prekida taj lanac, i čovjek se posve smete. A sad opet natrag na jezero! Kuda? Ja odaberem onako na slijevu sreću pravac prema zapadu, jer sam tako imao barem oluju za ledjima. Dugo sam se vozio u pravcu, a da nijesam naišao a ma ni na jednu kolibu. Konačno je prestao led. Ja sam zabudio i morao sam, da okrenem. No sad treba razmišljati — i ja se bacim na bližnju pečinu. Kako sam sjedio, obavijao me je snijeg sve više. Dignem se i zaputim natrag čvrstom odlukom, da pošto pošto nadjem kolibu Poreku. Teško neizrečeno teško, je bilo to putovanje. Svaki grm mi se je pričinjao kolibom. Dugo, prilično dugo, je

trajalo, dok nijesam više pukim slučajem nego li orijentacijom našao tu toli zudjenu kolibu.

Kako putuju kraljevi entente. Talijanski pisac Alessandro Fiaschi zna ovo tačno da opiše:

Engleski kralj putuje u udobnom sa potpunim sjajem udešenom vozu, u kome je sve do sitnica pripremljeno već mnogo dana prije početka putovanja. Kola za pušenje u vozu, vjerna su slika sobe za pušenje najotmenijeg londonskog kluba. Soba za posjetu, spavaća soba i soba za oblačenje sve naravno predviđeno sa električnim osvjetljenjem, sa najmodernijim zagrijavanjem i električnim penjalicama, pobudjuje misao, da se nalazite u Windsoru. Kraljičina soba je tačna slika povjerljive sobe za gospoje u Buckingham-palati. Da bi kraljev voz imao slobodan put, uvijek na 15 minuta prije njega putuje brzi voz. Kad putuje ruski car onda su i dvor i ministri, vojne i sudske vlasti u velikom uzbuđenju: nepredviđeni sudar na putu, može za činovnike Sibirije biti od velikog značaja. Carev voz je pravo čudo.

Kraljevi su, kao što je poznato ljubitelji vožnje na automobilu. Najzudnije se odaje ovome sportu talijanski kraljevski par. Prvi carski putnik na autu, bio je ruski car; njemu je slijedio od krunisanih glava kralj Edvard VII. i car Wilhelm II.; posljednji je na industriju živo žuticao. Talijanski kralj i njegova mati propuivali su autom uzduž i poprijeko gotovo cijelu Italiju, i kako su većinom putovali kao nepoznati, kažnjeni su više puta zbog prekraćenja redarstvenih propisa.

Poznata su duga putovanja kraljice Margarine na autu. Ona je putovala na svome autu „Sperber“ — u jedanput 5000 km. i došla je do Amsterdama. Ruski car voli pri autovožnji, da je što veća brzina, dok sultan postupa po poslovici: ko lagano putuje dođe na poslijetku također do cilja.

Umrli belgijski kralj Leopold, volio je pri putovanju automobilom uopšte uspavljajuće lagano njihanje, ali primjeti li da ga na putu neko hoće da prestigne, zapovjedio bio on soferu da vozi „punom parom“. On nije htio da grata pušinu, koju je drugi uskomjesao.

Svakovrstne pisarničke potrepštine

za

urede, privatnike, trgovce itd.

preporuča na debelo i drobn

PAPIRNIC

Jos. Krmpotić - Pula

LAFKADIO HEARN. — DR. BAJA.

Iz dnevnika engleskoga učitelja.

(Pogledi u nepoznati Japan.)

Svećenici dolaze i recitiraju Sutras, a prije samoga zakapanja operu mrtvaca s toplom vodom i obuku ga u bijele haljine. Kimono mrtvaca se zabode u njegovoj lijevoj strani i radi toga smatraju, da to donasa nesreću, ako ga samo slučajno tako zasučee.

Posto su položili mrtvaca u njegov neobičan, četverokratni, nosiljci sličan lijes, položi svaki od prisutnih nešto od svoje kose ili odrezan nokat — kao simbol svoje krvi — u lijes. I šest Rina metnu u lijes, za šest Jizos, koji no stoje na križanju puteva od šest carstva sjena.

Sprovod se krene iz kuće žalosti. Na celu sprovoda je svećenik, koji maše malenim zvoncec, a jedan dječak nosi ihai pokojnika. U samom konduktu vidjao samo muskarce, prijatelje i rođjake. Nekoji nose Hatas (male simbolične zastavice), drugi opet cvijeće, svi pak svjetiljke iz papira, jer u Izumo zakapaju odrasle tek pred veće. Samo djeca se po danu zakapaju.

Najprije donesu lijes ili Kwan ljudi jedne

stalne koste na ramenima kao kakvu nosiljku. Ta kosta se bavi kopanjem grobova i asistiranjem kod pogreba. Na koncu tek dolaze ženske tuzaljke.

Zene nose bijele čepice i bijele lepršajuće oprave poput kakvih fantoma. Ne možeš si uopće ništa čarobnjackijega predstaviti od takvog pogreba, koji se kreće uz rasvjetu tih papirnatih svjetiljaka. Ako si jedamput vidio takav kondukt, to ćeš sigurno o njemu snivati. Pred ulazom u hram položi se kwan na pločnik i uz pratnju tugujuće glazbe i citiranje Sutras se ponovno molit. Iza molitve se ponovno povorka formira, obilazi jedno oko erkenog dvorišta i tek tada slijedi put do groblja. Zasut bude mrtvac tek iza dradeset i četiri sata, jer bi se mogao eventualno u grobu probuditi. U Izumo se rijetko kada spavaju mrtvaci — i u tome se baš zrcali kao i u mnogim drugim stvarima pretežnost shintoističnog osjećanja.

Zadnji put gledam u njegovo lice. On leži na odru odjeven u bjelinu od glave do pete. Opasan bijelim pasom za svoja putesestvija po sjenovitim putevima. Lice se smješi zatvorenih vedja skoro na isti njezan način kao kad no je

dobio zlaću u engleskom jeziku, da riješi zagonetku, koja mu se činila bezrazložnom. Meni se čini taj snjesak još sladim i izgleda kao da je iznenada upoznao tajnstvene stvari. Na isti se način smješi u velikom hramu u Tokoji zlatno lice Buddhiho obavito tamjanovim oblačnim mirisom.

Veliko zvono u Tokoji javlja pogrebnu svečanost — Tsuito kwai — lagano i redovno. Zvuk za zvukom odzvanja po jezeru, i preljeva se po gradskim krovovima, dok nije zamuknuo u dolinama ispod zelenih brežuljaka.

To je vrlo potresna svečanost puna čudnih ceremonija, koje su kineskoga porijetla, premda ih je Budahizam već od vjatkada poprimio. Svi troškovi bivaju pokriveni dobrovoljnim prinosima školske djece i njihovih učitelja. Svi svećenici velikih hramova Zen-sekte u Izumo su se sabrali u hramu. Sviokoli učitelji grada i sva školska mladež se je grupirala u Hondo ogromnoga hrama, i postavila s jedne i druge strane pred velikim žrtvnikom. Oni kleče, ostavivši pred hramom na tisuće svojih cipela i sandala, koje su prije ulaze u svjetliste svukli.

(Nastavak slijedi.)